



اهمیت «شهریار» بودن

به بهانه تجدیدچاپ ۳ مجموعه داستان از مدنی پور «ماه نیمروز»، «شرق بنفشه» و «آبی ماوراء بحار»



احسان صفاپور

یکی دو سال منتهی به انقلاب اسلامی تا ابتدای دهه هفتاد شمسی، ادبیات ایران شاهد رویش و نمو نویسندگانی بود که بعدها تذکرةنویسان رسمی و غیررسمی ادبیات ایران محاب شدند به آنها لقبی اختصاصی اعطا کنند. از آن پس ایشان را «نویسندگان نسل سوم ادبیات داستانی ایرانی» نامیدند. در میان این نسل، نویسندگان توانمندی بودند که زمانه و زندگی‌شان ایجاب می کرد عمیق و دقیق باشند. به عبارت دیگر شرایط تاریخی و جغرافیایی، نوعی دانایی هستی‌شناسانه را به روح و ذهن نویسندگان این نسل تحمیل کرده بود که با وجود شرایط متلاطم سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آنها را وامی‌داشت، – صور و درمند – از ساحت‌هایی در داستان‌هاشان سخن بگویند که در منتهای مرتبه، تنها «قصه» نبود و حکم رساله‌های هستی‌شناسی داشت. از سوی دیگر، نویسندگان این نسل در ادبیات و زبان هم گام‌هایی به پیش برداشتند به‌گونه‌ای که در بررسی‌های ساختارشناسانه می‌توان این نسل را به‌عنوان نسل پیشرو زبان‌آوری در ادبیات داستانی ایران خواند.

نویسندگانی چون امیرحسن چهل تن، منیرو روانی‌پور، محمدرضا صفدری، ابوتراب خسروی، عباس معروفی و شهریار مدنی‌پور را شاید بتوان طلایه‌داران این نسل معرفی کرد؛ چراکه معدل آثارشان بازتاب‌دهنده هر دو وجه هستی‌شناسی و زبان در ادبیات داستانی این دوره است. هرچند مطالعه آثار این نویسندگان و دیگر نویسندگان نسل سوم به نوعی دربرگیرنده جامعه‌شناسی، روانشناسی، مردم‌شناسی، فرهنگ، سنن و الهیات زمانه آنها هم می‌تواند باشد؛ موردی که باید با شهامت اذعان کرد در نویسندگان نسل بعد آنها کمتر اتفاق افتاده است.

با این همه و به زعم من، در میان نویسندگان و حتی طلایه‌داران نسل سوم ادبیات داستانی ایران باید حساب دو تن را از دیگر هم‌نسلان‌شان جدا کرد؛ یکی ابوتراب خسروی و دیگری شهریار مدنی‌پور. چراکه این دو نویسنده علاوه‌بر دارا بودن تمام ویژگی‌های درخشان نسل خود، توانستند جهان داستان‌نویسی ایرانی را متحول کنند و بر امکانات داستان فارسی بیفزایند. خسروی با پیش کشیدن متون کهن و ویژگی‌های رمزگانی آن متون توانست داستان مدرن خلق کند و مدنی‌پور با زبانی منحصربه‌فرد و شیدا که تنه بر شعر می‌زند، موفق شد تقابل «خیر و شر»، «عشق و جنون»، «گذشته و اکنون»، «یأس و نومیدی» و «اسطوره و افسانه» را در نهاد انسان در قالب «تم» بازتعریف کند. اینکه هر دو این نویسندگان در میان هم‌نسلان‌شان موفق شده‌اند به‌جز خلق آثار تحسین‌برانگیز داستانی، کتاب‌هایی در تئوریزه کردن داستان مدرن ایرانی منتشر کنند نیز بر تمایز آنها صحه می‌گذارد.

از میان دو نویسنده مذکور، مدنی‌پور در وجه توجه به جغرافیای مخاطب پیشگام است؛ چه در انتشار داستان‌هایی از او به زبان‌های غیرفارسی و چه انتشار دست اول دومین رمانش به زبان انگلیسی؛ با این همه این نویسنده تراز اول ایرانی ویژگی‌های دیگری نیز دارد که می‌تلمبد جلای از هم‌نسلانش بررسی شود. او می‌تواند شبیایی، جنون، هجران و وصل را که از مشخصات بارز تغزل در ادبیات کلاسیک ایران است، در ساختار داستان مدرن روایت کند. مدنی‌پور اگرچه این تغزل را در نهان شخصیت‌های داستان‌اش درونی می‌کند اما در بیرون

شخصیت، با فضاسازی و خلق موقعیت‌هایی که به میزانشن در تئاتر شبیه است، این مفهوم کلاسیک – عرفانی را به «تم» و «پلات» مبدل می‌کند تا داستان پدید آورد. آن در پیچه دید منادی‌پور، داستان‌نویس سه کشف ساده دارد که حاضر کردن آن سه کشف در داستان کار هر کسی نیست. نخست نظرگاه نویسنده است یعنی سکو و زاویه‌ای که داستان‌نویس برای دیدن سوره برمی‌گزیند. دوم ترکیب‌بندی عناصر که در سلیقه و فرمودادن نویسنده به داستان متجلی می‌شود و سوم زبان که جهان و اتمسفر داستان را پدید می‌آورد. او خود در بیشتر داستان‌هایش در حاضر کردن این سه عنصر موفق عمل می‌کند؛ به همین دلیل است که قادر است آدم‌هایی معمولی را که در یک نگاه به شخصیت‌های منظومه‌های عاشقانه در شعرهای کلاسیک شبیهند به «کاراکتر»هایی جذاب و معاصر تبدیل کند. آدم‌هایی که از این زاویه، با این چیدمان و با این نوع زبان هیچ‌گاه روایت نشده بودند.

«لیزا کراون»، تئوریسین و استاد داستان‌نویسی دانشگاه UCLA معتقد است: «داستان از آنجا که با فیزیولوژی انسان درمی آمیزد، موضوعی مهم است؛ چراکه وقتی انسان ماجراجایی را در داستان کشف می‌کند، مغزش به او دوپامین هدیه می‌دهد و باعث سرخوشی و لذت می‌شود».

براساس این دیدگاه کراون، مدنی‌پور نویسنده‌ای متبحر است. او اگرچه در نگاهی کلی، در داستان‌هایش نویسنده‌ای تلخ و راوی داستان‌های تاریک است اما در بیشتر آثارش می‌تواند خواننده را به ضیافت کشف و ماجراجویی دعوت کند.

هرچند راه این کشف و ماجراجویی چندان هموار نیست و خواننده باید خوانش به زبانی دیگر و فرم‌هایی آشنانزایی شده در داستان را تمرین کرده باشد. نمونه درخشان این کشف در داستان‌های «شام سرو آتش»، «پسبرک آن‌سوی رود»، «نارنج‌های شیر بر شیراز»، «بشکن دندان سگی را» و «شرق بنفشه» قابل ردیابی است. مدنی‌پور همچنین نویسنده‌ای با دغدغه‌های اجتماعی است. سال‌هایی که او در ایران اقامت داشت، مقارن با حوادث بسیاری بود که او در متن آنها حضور می‌یافت. شگردهای نوشتن از جنگ او تا آنجا آموختنی بود که نویسندگان شناخته‌شده و مطرح امروز جنگ پای آموزه‌هایش می‌نشینند. رگه‌های حوادث اجتماعی و سیاسی ایران معاصر به وضوح در داستان‌ها و دو رمان این نویسنده عیان است. به شخصه معتقدم فارغ از نسل‌بندی ادبیات داستانی ایران و در شمایی کلی از جهان داستان ایرانی نیز مدنی‌پور از برجسته‌ترین‌هاست. هرچند این قول از مسیر نقد دقیق آثار او به اثبات نیازمند است. با این همه جای خوشوقتی است که خواننده تازه‌آشنا با این نویسنده شلانس این را دارد که سه مجموعه داستان مجذوب‌کننده او را که پس از مدت‌ها محاق، تجدیدچاپ شده‌اند، بخواند.

سلفی بازیگران در گروه هنر و تجربه

#

گروه ادب و هنر، «گاهی» عنوان اولین فیلمی است که به صورت سلفی توسط محمدرضا رحمانی کارگردانی شده است. این فیلم که در سسی‌وچهارمین دوره فیلم فجر به نمایش گذاشته شد، از ۱۵ اردیبهشت در گروه هنر و تجربه اکران عمومی می‌شود. «گاهی» با بازی فریبرز عرب‌نیا، آزاده صدقی، مهدی پاکدل، عاطفه نوری، اندیشه فولادوند و ایمان افشاریان به داستان سه زوج ایرانی در یک میهمانی می‌پردازد که درنهایت با موفقیت ترازیکی روبه‌رو می‌شوند. این فیلم سلفی در شمال کشور توسط دوربین روی دست بازیگران ساخته شده است و فیلمبرداری در این پروژه حضور ندارد. «گاهی» در تاریخ سینمای جهان رکورددار بلندترین پلان ثابت روی سه‌پایه است.



وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ششمین همایش ملی حقوق مالکیت ادبی و هنری:

پیوستن به «کپی‌رایت» ناگزیر است

گروه ادب و هنر، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از دستگاه قضا خواست تا از موضوع قانونگذاری برای حقوق معنوی حمایت کند تا بتوان از حقوق پدیدآورندگان حمایت کرد. علی جنتی در ششمین همایش ملی حقوق مالکیت ادبی هنری و حقوق مرتبط در مرکز همایش‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران که صبح دیروز برگزار شد، از دستبرد به آثار دیگران در قالب

کتاب‌سازی انتقاد کرد و با تأکید بر اینکه همچنان با پدیده کتاب‌سازی رویه‌رو هستیم، به کتاب‌سازی درباره شهید مطهری اشاره کرد و گفت: «در حوزه سایر آثار هنری و فرهنگی هم شاهد این مساله هستیم. برخی فیلم‌های سینمایی که مدت‌ها برای ساخت و تولید آن زحمت کشیده شده است و هزینه‌های بسیاری برای آن صرف شده، در سطح جامعه منتشر می‌شوند و تمام زحمات تهیه‌کنندگان این آثار را به هدر می‌دهند. در حوزه موسیقی هم به همین شکل است.» جنتی گفت: «در فضای مجازی کشور دچار خلأقانونی بود و نمی‌شد از حقوق پدیدآورندگان آثار به خوبی دفاع کرد، ولی خوشبختانه با همکاری وزیر دادگستری و سایر همکاران لایحه خوبی در این زمینه تهیه شد که درحال حاضر در مجلس است و امیدوارم در مجلس جدید تصویب و ابلاغ شود زیرا می‌تواند راهی برای دفاع از حقوق پدیدآورندگان در فضای مجازی باشد.» وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از عزم دولت برای پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی در حوزه مالکیت معنوی خبر داد و گفت: «ما ناگزیر هستیم که به کنوانسیون‌های بین‌المللی در حوزه مالکیت معنوی بپیوندیم، زیرا در دنیای به هم پیوسته امروز زندگی می‌کنیم و نباید خود را تافته جدابافته بدانیم و کناره بگیریم. با پیوستن به این کنوانسیون‌ها می‌توانیم از حقوق ادبی و هنری آثار خود در جهان دفاع کنیم.» وزیر دادگستری نیز در این نشست از وضعیت مساعد پس از برجام و عزم دولت برای حمایت از پدیدآورندگان خبر داد. مصطفی پورمحمدی در بخشی از سخنانش با تأکید بر لزوم دفاع از مالکیت ادبی گفت: «همان‌طور که باید به تولیدکنندگان کمک کنیم باید به هنرمندان و نویسندگان نیز کمک کنیم، اینها اغلب متعلق به طبقات متوسط و ضعیف جامعه هستند. کسی

که به دنبال تحقیق و پژوهش و فرهنگ می‌رود، چندان به مال‌اندوزی توجه نمی‌کند. این قشر به کمک جدی نیازمند است. اینها باید از محصولی که خود تولید کرده‌اند، بهره ببرند. اعتبار و اسم‌شان و حقوق مرتبط با آن متعلق به خودشان باشد. اگر نتوانیم چنین فضایی ایجاد کنیم، هنرمند ما اثرش را در خارج از کشور منتشر می‌کند که ضربه بزرگی است»

وزیر دادگستری، آموزش در حوزه مالکیت فکری از مشکلات اصلی است

مصطفی پورمحمدی که یکی از حاضران در ششمین همایش ملی مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط بود، پس از یادی از شهید استاد مرتضی مطهری گفت: «طبق آخرین آمار اعلام شده کشور ما به لحاظ علمی در دنیا رتبه پانزدهم را دارد که باید به مسئولان

حسین نوش‌آبادی، رئیس ششمین همایش ملی حقوق مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط به امر فضای مجازی توجه ویژه‌ای نشان داد و با توجه به اینترنت و استفاده مردم از فضای مجازی، گفت: «تلاش می‌شود این همایش به موضوع حقوق مالکیت ادبی- هنری در فضای مجازی به‌طور خاص تمرکز داشته باشد. همان‌طور که مستحضرید، رهبر معظم انقلاب سال ۹۵ را سال اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل نام‌گذاری فرمودند و بر اهتمام بیشتر مسئولان کشور برای تحقق این هدف تأکید کردند. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان مسئول حوزه فرهنگ و هنر کشور در راستای اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های تکلیفی ابلاغی، از همه امکانات، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مادی و معنوی این حوزه جهت بسترسازی و فرهنگ‌سازی تبیین اقتصاد مقاومتی بهره خواهد گرفت و با اعتقاد راسخ این اهداف را دنبال خواهد کرد و مهم‌ترین اقدام و عمل را در در این حوزه تثبیت حقوق پدیدآورندگان آثار و رفع موانع اجرایی با وضع قوانین جامع و کارآمد می‌داند.» وظیفه اصلی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در کنار دیگر فعالیت‌ها حفظ و توسعه فرهنگ کشور بر اساس معیارهای ایرانی اسلامی و توجه به حقوق پدیدآورندگان آثار فرهنگی و هنری است. بنابراین همین برنامه‌ها و نشست‌ها باید منجر به یک قانون حمایت‌کننده از قشر به‌شدت آسیب‌پذیر در ایران شود. بسیاری از آثار هنری در فضای مجازی به راحتی در دسترس مردم قرار می‌گیرد که لطامت فراوانی به هنرمندان زده می‌شود. از همین رو حسین نوش‌آبادی گفت: «دو موضوع لازم و ملزوم یکدیگرند، زیرا فرهنگ حفظ نمی‌شود و رونق نمی‌گیرد مگر با خلق آثار خلاقانه و ابتکاری، و اثر بدیع و مبتکرانه نیز پدید نمی‌آید مگر با حمایت همه‌جانبه از پدیدآورندگان و خالقان آثار توسط دستگاه متولی. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با درک این واقعیت، چند سالی است که با روش‌های مختلف حمایت‌های قوی حمایتی از خالقان آثار که اصلی‌ترین مخاطبان وزارت متبوع‌شان هستند، سعی می‌کند و برای رسیدن به این مقصود، برنامه‌های مختلفی را سیاستگذاری کرده است. همین سلسله همایش‌های حقوق مالکیت ادبی- هنری و حقوق مرتبط که همزمان با هم از چند سال قبل آغاز شد و در حال حاضر این همایش توانسته تا حد زیادی از مهاجوریت و انزوای این بخش از حقوق مالکیت فکری در کشور بکاهد و ثبت آثار ادبی- هنری نیز پدیدآورندگان را به سوسی دستگاه متولی بیشتر تسون داده و آنها را به اتکا به حمایت‌های یک دستگاه حاکمیتی از حیث حقوقی دلگرم‌تر کرده است.» رئیس ششمین همایش ملی مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط، به نبود قوانین جاری تجارت الکترونیک نیز اشاره کرد و فقدان‌های حقوقی لازم را مد نظر قرار داد و سپس در همین رابطه گفت: «وزارتخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی تلاش دارد در این همایش به موضوع حقوق مالکیت ادبی- هنری در فضای مجازی به‌طور خاص تمر کذ تا با شناسایی ظرفیت‌های موجود با قابل ایجاد و البته بهره‌گیری از نقطه‌نظرات کارشناسی متخصصان در تدوین مقررات به‌روز و کارآمدتر، تا حد ممکن زمینه استفاده صحیح‌تر از این آثار را در فضای مجازی فراهم کند و با در نظر گرفتن حدود و ثغوری ملموس و قابل اجرا، تا جای ممکن از نقض این حقوق در اینترنت جلوگیری کند و مانع از محو شدن حقوق پدیدآورندگان آثار در میان تارهای این شبکه ارتباطی شود.» امید می‌رود با همین توجه ویژه‌ای که به امر فضای مجازی و قوانین مالکیت فکری می‌شود فضایی امن و مناسب برای خلق و پشرفت آثار هنری ایجاد شود.

بررسی اثرگذاری شیللر بر ادبیات ایران در عصر مشروطه

بهار، یاسمی و ایرج‌میرزا

ترجمه و ماری استوارت و چند اثر قدیمی‌اش تازگی تجدیدچاپ شده‌اند. می‌توان گفت اندکی از آثار شیللر در فارسی به‌صورت پراکنده ترجمه شده است. از میان شعرای ایرانی، بهار، یاسمی و ایرج‌میرزا از وی تاثیر پذیرفته‌اند. کارهای او بر نمایشنامه‌نویسان ایرانی در اوایل دوران مشروطه، در زمینه طرح ایده‌های عدالتخواهانه در ادبیات آن دوره، تاثیر گذاشته است.» مترجم کتاب «شیللر برای معاصران» در شهر کتاب مرکزی از شیللر و گوته به‌عنوان زوج مکمل در ادبیات آلمان نام برد. «اگر قرار باشد میزان تاثیرات گوته و شیللر از همدیگر را مورد بررسی قرار بدیم، باید بگویم گوته شاعر چیره‌دست‌تری بود، ولی شیللر نبوغ شگفتی در شاعر پرزاد داشت. پس از آشنایی این دو، گوته، شیللر را به سرودن شعر و گرایش به اساطیر یونانی تشویق و تشجیع می‌کرد

شنبه ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۵ | ۲۵ رجب ۱۴۳۷ | ۳ می ۲۰۱۶ | شماره ۱۹۳۵

ادب وهنر



فرهنگستان

کافه گاری

آشوب هندسی ۴



گروه ادب و هنر، این روزها در گالری ترانه‌باران ۱۷ اثر نقاشیخط از چهارمین مجموعه آشوب هندسی جعفر سروی به نمایش درآمده است. بیشتر این آثار ۱۴۰ در ۱۴۰ سانتی‌متر هستند و با تکنیک ترکیب مواد و اکریلیک کار شده‌اند. هنرمند در این آثار بیشتر از اشعار مولانا و بعضی نیز از آیات قرآن استفاده کرده است. جعفر سروی متولد ۱۳۵۰ در تکاب است. او در دانشکده هنر دانشگاه تهران تحصیل کرده و دارای درجه فوق‌ممتاز و مدرس انجمن خوشنویسان است. این هنرمند پیش از این، نمایشگاه‌های بسیاری در زمینه خوشنویس و نقاشیخط نیز داشته است. سروی درباره این آثار می‌گوید: «تلاش بسیاری کرده‌ام تا آثار حالتی رمزگونه داشته باشند. در واقع نوعی ناشکارگی در این آثار وجود دارد و به راحتی نمی‌توان معنا و مفهوم خاصی را از آنها استنباط کرد، به همین دلیل مخاطب به رمزگشایی آثار علاقه‌مند شده و به آنها جذب می‌شود. رنگ و خط در این آثار کمک کرده‌اند تا فضایی خاص ایجاد شود، فضایی که قبلا وجود نداشته و به شکل بداهه ساخته شده است.»

سینما

افول ستاره گرانتیمت سینمای آمریکا



گروه ادب و هنر، موفقیت نه‌چندان زیاد فیلم «روز مادر» در اکران آمریکای شمالی همزمان شد با انتشار خبر دریافت دستمزد جولیا رابرتس برای بازی نقش مکمل زن در این فیلم. رابرتس که از او به‌عنوان یکی از گران‌ترین بازیگران زن سینمای آمریکا نام می‌برند، برای چهار روز در صحنه فیلمبرداری سه میلیون دلار دستمزد گرفت. رابرتس سال ۲۰۰۰ هم برای بازی در فیلم «ارین براکویچ» ۲۰ میلیون دلار دستمزد گرفت. حالا شکست تجاری «روز مادر» را برخی منتقدان نشان از دوره افول این ستاره گرانقیمت می‌دانند. برخی نیز نقدهای تند و منفی نوشته شده بر این فیلم را عامل مهم‌تری می‌دانند که نشان از تاثیر منتقدان سینمایی در سینمای جهان دارد.

خبر چین

«دیزنی» بمب گیشه سینما



گروه ادب و هنر، شرکت «دیزنی» که یکی از کمپانی بزرگ سینمای هالیوود است با دو، سه فیلم درصدد جدول گیشه جهانی یکه‌تازی می‌کند و هیچ فیلمی به گرد پایش نمی‌رسد. فیلم «کتاب جنگل» همچنان در بیشتر کشورهای جهان درصدر جدول است. فیلم «کاپیتان آمریکایی: جنگ داخلی» نیز توانست با فروشی بیش از ۲۰۰ میلیون دلار رکورد جاب‌توجهی بزند و انیمیشن «زوتوپیا» نیز همچنان در کشورهای جهان می‌تازد.

دو فیلم «ددپول» و «بتمن علیه سوپرمن: طلوع عدالت» نیز همچنان در بالای جدول قرار دارند و فروش قابل‌قبولی داشته‌اند.